

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi mittatekniikan keskus-
sesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää ehdotuksen laiksi mittatekniikan keskuksesta.

Kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuuteen ehdotetaan perustettavaksi mittatekniikan keskus, johon siirrettäisiin teknillisen tarkastuskeskuksen nykyisin hoitamat mittauspalveluun ja testauslaboratorioiden pätevyyden toteamiseen kuuluvat tehtävät. Keskuksen tehtävänä olisi kehittää ja ylläpitää kansallista mittauspalvelutoimintaa ja tehdä siihen liittyvää tutkimusta sekä vastata muun muassa tuotteiden tarkastusmenettelyihin osallistuvien toimielinten kuten mittaus-, testaus- ja tarkastuslaitosten pätevyyden toteamisesta silloin, kun valvontaviranomainen tai tuotteiden ja palve-

lujen kansainvälinen kilpailukyky ja kauppa sitä edellyttää.

Mittatekniikan keskus muodostettaisiin siirtämällä teknillisestä tarkastuskeskuksesta kyseisiä tehtäviä hoitava henkilöstö perustettavaan keskukseen. Keskuksen hallinnolliset palvelut hoitaisi keskitetysti teknillinen tarkastuskeskus. Mittatekniikan keskuksella olisi johtokunta.

Esitys liittyy hallituksen esitykseen valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1991 ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1991.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	8
1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9
1.1. Lähtökohdat ja tavoitteet	3	1. Lakiehdotuksen perustelut	9
1.2. Keinot	4	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	9
2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu	5	3. Lain voimaantulo	10
2.1. Tilanne Suomessa	5	LAKITEKSTI	11
2.2. Metrologia- ja akkreditointitoimintojen järjestäminen muissa pohjoismaissa	6	Laki mittatekniikan keskukselta	11
2.3. Asian valmistelu	7	LIITE	12
3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset	7	Luonnos asetukseksi mittatekniikan keskukselta ..	12
4. Esityksen taloudelliset vaikutukset	8		

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Lähtökohdat ja tavoitteet

Suomen kansantalous on riippuvainen teollisuudesta ja kansainvälisestä kaupasta. Tuotannon laatu ja korkea tekninen taso ovat eräitä teollisuuden menestymisen avainkysymyksiä. Laatu ja luottamus toimittajan kykyyn tuottaa ja ylläpitää laatua ovat saaneet viime vuosina yhä näkyvämmän aseman sekä kotimaisessa että varsinkin kansainvälisessä kaupankäynnissä.

Tuotteiden laatua ohjaa yhteiskunta asettamalla vaatimuksia niiden turvallisuudelle ja käytönaikaiselle luotettavuudelle. Lainsäädännön ja teknisten määräysten avulla säännellään ja valvotaan teollisuuden ja ympäristön turvallisuutta sekä hallitaan terveyteen ja omaisuuteen kohdistuvia riskejä. Myös kuluttajat ja ostajat asettavat tuotteille omia laatuvaatimuksiaan. Vain vaatimukset täyttävät tuotteet ovat kilpailukykyisiä. Vaatimustenmukaisuuden osoittamiseksi tuotteita testataan ja tarkastetaan, ja niille annetaan vaatimustenmukaisuutta osoittavia todistuksia tai hyväksymismerkkejä.

Euroopan yhteisöt (EY) teki vuoden 1989 lopulla päätöksen tarkastustulostenvastavuoroista hyväksymistä ja samalla koko teknistä tarkastustoimintaa koskevista uusista periaatteista (Euroopan yhteisöjen virallinen lehti 90/C10/01). Tämä niin sanottu Global Approach merkitsee, että jäsenmaiden välisillä rajoilla tehdystä tarkastuksista pääsääntöisesti luovutaan. Jotta tämä olisi mahdollista, on tarkastusmenettelyihin osallistuvien toimielinten eli testaus-, tarkastus- ja varmentamislaitosten täytettävä yhteiset, varsin tiukat pätevyysvaatimukset. Tämä koskee myös julkisia tarkastuslaitoksia, ja toisaalta myös yksityiset laitokset voidaan todeta päteviksi.

Euroopan vapaakauppaliittoon (EFTA) kuuluvat maat allekirjoittivat Tampereella 15 päivänä kesäkuuta 1988 yleissopimuksen testaus-

tulosten ja vaatimustenmukaisuudesta esitettyjen todisteiden keskinäisestä tunnustamisesta. Sen perusteella kansainvälisesti hyväksytyjen ehtojen mukaisesti päteviksi todettujen testauslaboratorioiden testaustulokset on hyväksyttävä ilman uutta tutkimusta silloin, kun testaus tuloksia käytetään tuotteiden hyväksymisen yhteydessä. Sopimus edistää osaltaan yhtenäisen ja tehokkaan talousalueen aikaansaamista poistamalla testaustulosten käyttöön liittyvät kaupan esteet. Sopimus tulee voimaan vuoden 1991 alussa kaikkien EFTA:n jäsenvaltioiden ratifioitua sen vuoden 1990 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto on 13 päivänä maaliskuuta 1990 eduskunnalle antamassaan selonteossa Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhendymiskehitykseen kiinnittänyt huomiota tarkastustulosten vastavuoroiseksi hyväksymiseksi luotavan järjestelmän keskeiseen asemaan kaupan teknisten esteiden poistamisessa. Eräs osa tätä järjestelmää on tarkastuksiin osallistuvien toimielimien pätevyuden toteamismenettely eli akkreditointi. Parhaillaan kehitetään kaikissa EY:n ja EFTA:n jäsenvaltioissa kansainvälisiin standardeihin perustuvia pätevyuden toteamiseen erikoistuneita järjestelmiä, jotka vastaavat testaus- ja mittauslaboratorioiden sekä tarkastus- ja varmentamiselinten pätevyuden toteamisesta.

Mittausten luotettavuuden ja oikeellisuuden varmentaminen kuuluu teollisen toiminnan samoin kuin testaus- ja tarkastustoiminnan yleisiin edellytyksiin ja samalla yhteiskunnan peruspalveluihin. Kansallisen mittauspalvelun tehtävänä on toteuttaa kansainvälinen yksikköjärjestelmä SI (Système International d'Unités) sekä saattaa se kaikkien käyttäjien ulottuville. Tätä varten on ylläpidettävä ensisijaisesti niin sanottujen perussuureiden (pituus, massa, aika, sähkövirta, lämpötila ja valovoima) kansallisia mittanormaaleita. Lisäksi on tarpeen mukaan oltava käytettävissä myös tärkeimpien johdannaisuuksien (esimerkiksi sähkösuureet, taajuus, voima, paine, virtaus ja säteilysuureet) mittanormaaleja. Kansallisen mittauspalvelun taso ja palvelukyky perustuvat kor-

keatasoiseen tutkimukseen, aineellisiin voimavaroihin ja erityisesti asiantuntijoiden pätevyyteen sekä kiinteään kansainväliseen yhteistyöhön.

Esillä olevan uudistuksen lähtökohtana on pyrkimys tehostaa Suomessa teollisuuden ja kaupan tarvitsemien mittaus teknisten sekä pätevyyden toteamiseen liittyvien toimintojen kattavuutta ja tehokkuutta. Tavoitteena on ollut luoda edellytykset sille, että toiminnot joka suhteessa täyttävät niille asetettavat sekä kansalliset palveluvaatimukset että kansainväliset pätevyys- ja luotettavuusehdot. Tätä varten kansallisen mittausjärjestelmän palvelukykyä on parannettava, sen tarvetta on arvioitava jatkuvasti ja voimavarojen käyttöä on kohdennettava tarkoituksen mukaisesti. Akkreditointitoiminta tulee tehdä riippumattomaksi niistä testaus-, tarkastus- ja varmentamiselimistä, joiden pätevyys todetaan. Akkreditointivalmiudet tulee kehittää sellaisiksi, että suomalaisilla toimielimillä on riittävät mahdollisuudet saada tuloksensa hyväksytyiksi EFTA:n jäsenvaltioissa ja Euroopan talousalueella kaupan vapauttamista koskevien sopimusten tullessa voimaan. Pyrkimyksenä on myös luoda perustettavalle keskukselle hyvät johtamisedellytykset ottaen huomioon sen tehtävien luonne sekä kotimaassa että kansainvälisesti.

1.2. Keinot

Kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuuteen ehdotetaan perustettavaksi mittatekniikan keskus, joka aloittaisi toiminnan 1 päivänä kesäkuuta 1991. Perustettavan keskuksen hoidettaviksi ehdotetaan siirrettäväksi teknillisen tarkastuskeskuksen nykyisin hoitamat mittauspalveluun ja testauslaboratorioiden pätevyyden toteamiseen kuuluvat tehtävät.

Mittatekniikan keskuksen tehtävien tulisi kattaa kaikki keskeiset kansallisen mittauspalvelun ja akkreditointitoiminnan kysymykset. Kansallisen mittauspalvelun tehtäviin kuuluvat muun muassa toiminnan kehittämistä koskevat linjakysymykset, yhteydet teollisuuteen, korkeakouluihin ja tutkimuslaboratorioihin, kansainvälisten yhteyksien hoitaminen ja toimintojen yhteensovittaminen sekä kansallisten mittauspaikkojen tarvitseman erillishoiduksen ohjaaminen. Mittatekniikan keskuksen ja nykyisten kansallisten mittauspaikkojen yhteistyö järjestetään keskuksen ja organisaatioiden väli-

sillä sopimuksilla. Keskus ohjaisi myös kansallisten mittauspaikkojen sijoittamista. Keskukseen toimintaa kansallisena mittauspaikkana voitaisiin tarvittaessa laajentaa uusien suureiden ja niiden suureiden osalta, joiden nykyinen kansallinen mittauspaikka ei sovellu tähän tehtävään.

Akkreditointitoiminnan osalta keskuksen tulee hoitaa yhteydet eri alojen viranomaisiin, laboratorioihin, teollisuuteen ja kansainvälisiin vastaaviin organisaatioihin. Kansainvälisen luottamuksen kehittämiseksi keskus osallistuu sekä kansainväliseen yhteistyöhön että erityisesti eurooppalaiseen kahdenkeskiseen ja monenkeskiseen yhteistyöhön. Akkreditoinnin edellyttämä koulutus- ja informaatiotoiminta on eräs mittatekniikan keskuksen tärkeä tehtävä.

Mittatekniikan keskuksen toiminta kohdistuu laajasti elinkeinoelämän ja myös valtionhallinnon mittaus-, testaus- ja tarkastustoimintaan. Tämän erikoisalueen asiantuntemuksen keskittäminen erilliseen laitokseen parantaisi toiminnan tehokkuutta ja palvelukykyä. Samalla teknillisen tarkastuskeskuksen rooli keskeisenä turvallisuusviranomaisena selkenisi. Tehtävän luonteen vuoksi keskuksen tulee olla sellaisella hallinnollisella tasolla, joka takaa edellytykset yhteistyöhön valtionhallinnon ja muiden keskuksen toimialaan liittyvien organisaatioiden kanssa. Keskuksen asemalla on myös tärkeä merkitys kansainvälisessä kanssakäymisessä, jossa se edustaa kansallisia etuja. Vastavuoroisten sopimusten solmimiseksi keskuksen tulee olla muodollisesti tasa-arvoisella tasolla muissa maissa toimivien ja kansainvälisten yhteistyöorganisaatioidensa kanssa.

Tehtävien jako teknillisen tarkastuskeskuksen ja mittatekniikan keskuksen kesken ehdotetaan järjestettäväksi siten, että nykyisen mittauspalvelutoiminnasta annetun asetuksen (489/78) ja testauslaboratorioiden pätevyyden toteamisesta annetun asetuksen (174/88) mukaiset tehtävät siirtyvät perustettavaan laitokseen samoin kuin ne tehtävät, jotka on teknillisessä tarkastuskeskuksessa kehitetty kansallista mittauspaikkaa varten. Perustettavan laitoksen henkilöstö saataisiin siirtämällä vastaavat virat teknillisestä tarkastuskeskuksesta. Uusi keskus jatkaisi toimintaansa nykyisissä tiloissa ja teknillisen tarkastuskeskuksen kanssa yhteistyössä. Metrologiatoimintoja varten rakennettuja laboratorioita käytettäisiin myös teknillisen tarkastuskeskuksen hoidettavaksi jäävässä va-

kaustoiminnassa. Myös teknistä asiantunte-
musta voidaan hyödyntää edelleen molemmin
puolin. Uuden laitoksen hallintopalvelut sekä
automaattisen tietojenkäsittelyn käyttöön liit-
tyvät palvelut olisi tarkoituksenmukaista hank-
kia teknillisestä tarkastuskeskuksesta.

Mittatekniikan keskuksesta ja sen tehtävistä
ehdotetaan säädettäväksi laki. Mittatekniikan
keskuksen toimintoja käsittelevään aineelliseen
lainsäädäntöön ei uudistuksen yhteydessä esite-
tä muutoksia.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

2.1. Tilanne Suomessa

Kansallisen mittauspalvelun tarkoituksena
on ylläpitää kansainvälisen mittayksikköjärjes-
telmän toteuttamiseksi tarvittavia mittanor-
maaleja ja varmistaa niiden jäljitettävyyden mit-
tayksiköiden määritelmiin tai kansainvälisesti
hyväksytyihin mittanormaaleihin. Tehtävä pe-
rustuu mittauspalvelutoiminnasta annettuun
asetukseen. Teknillinen tarkastuskeskus toimii
mittauspalvelua yhtenäistävänä viranomaisena.
Se tekee kauppa- ja teollisuusministeriölle eh-
dotuksia valtion virastojen tai laitosten mää-
rämiseksi kansallisiksi mittauspaikoiksi niiden
suostumuksella ja hankittuaan asiasta metrolo-
gian neuvottelukunnan lausunnon. Lisäksi se
tekee yhteistyösopimuksia kansallisten mittaus-
paikkojen kanssa ja antaa niille mittauspalve-
lutoiminnan järjestelyä koskevia yleisiä ohjei-
ta. Valtioneuvosto määrää kansalliset mittaus-
paikat kauppa- ja teollisuusministeriön esityk-
sestä. Näiden lisäksi on myös muita laitoksia,
jotka tekevät vastaavaa mittauspalvelua oman
lainsäädäntönsä perusteella. Tärkeimmät näis-
tä ovat säteilyturvakeskus ja ilmatieteen laitos.

Nykyinen kansallinen mittauspaikkajärjes-
telmä ei vastaa sille asetettavia vaatimuksia.
Kansallisia mittanormaaleja ei ole voitu perus-
taa edes kaikille tärkeimmille teollisuuden tai
valtionhallinnon tarvitsemille mittayksiköille,
ja monien suureiden mittanormaalit eivät täytä
kansainvälisiä tarkkuusvaatimuksia. Esimer-
kiksi ympäristömittausten varmentaminen on
vielä järjestämättä. Osa kansallisista mittanor-
maaleista on sellaisten laitosten vastuulla, joi-
den talousarvio rakentuu liiketoimintaperiaat-
teille tai tilaustutkimukseen. Ne eivät voi yllä-
pitää kansallista mittauspalvelua, koska se ei

tulouta kuin murto-osan toiminnan aiheutta-
mista kustannuksista. Tästä kärsivät erityisesti
mittanormaalien ylläpitoon liittyvät velvoitteet,
kansainvälisen jäljitettävyyden ylläpito ja tut-
kimusyhteistyö, jotka ovat kuitenkin välttämä-
tön perusta koko toiminnalle.

Testauslaboratorioiden akkreditointitoimin-
ta on säädetty teknillisen tarkastuskeskuksen
tehtäväksi. Nykytilanteessa tarkastuskeskus
joutuisi akkreditoimaan omia testaustoiminto-
jaan. Tätä ei voida pitää kansainvälisten vaati-
musten mukaisena. Vastaavanlainen tilanne on
myös kalibrointilaboratorioiden akkreditoin-
nissa. Teknillinen tarkastuskeskus toimii ny-
kyään valtuutettuna paineen mittauspai-
kkana itse antamansa valtuutuksen nojalla. Akkredi-
tointitoiminnot tulevat todennäköisesti lähitu-
levaisuudessa koskemaan myös tarkastus- ja
varmentamislaitoksia, jolloin teknillinen tar-
kastuskeskus joutuisi itse toteamaan kyseiset
toimintonsa päteväksi. Jotta akkreditointitoi-
minta olisi kansainvälisesti hyväksyttävissä, se
tulee hoitaa testaus-, tarkastus- ja varmenta-
mistoiminnoista erillään olevassa laitoksessa.

2.2. Metrologia- ja akkreditointitoimintojen järjestäminen muissa pohjoismaissa

Perustettavaksi ehdotetun mittatekniikan
keskuksen toimialaan kuuluvien tehtävien ke-
hittäminen ja organisointi on ajankohtaista
kaikissa pohjoismaissa, samoin Länsi-Euroo-
pan maissa ja monissa muissa maissa. Yleinen
kansainvälinen käytäntö on, että kansallisesta
mittauspalvelusta ja pätevyyden toteamistoi-
minnoista vastaavat itsenäiset yksiköt, jotka
useissa maissa on yhdistetty samaan organisaat-
ioon.

Ruotsissa kansallisesta mittauspalvelusta ja
pätevyyden toteamistominnoista vastaa erityi-
nen viranomainen (Statens mät- och provstyr-
relse). Se on teollisuusministeriön alainen ja
perustettu vuonna 1983 siirtämällä mittauspal-
veluun ja julkisten testauslaboratorioiden toi-
minnan yhtenäistämiseen liittyvät tehtävät val-
tion testauslaitoksesta (Statens provningsans-
talt) erilliseksi itsenäiseksi viranomaisyksikö-
ksi. Viimeksi toimialaa koskevaa lainsäädäntöä
uusittiin 1 päivänä heinäkuuta 1989, jolloin
Statens mät- och provstyrelsenin toiminta saa-
tettiin vastaamaan kansainvälisiä ja EY:ssä
omaksuttuja periaatteita. Laitos ylläpitää ha-
jautettua kansallista mittauspaikkajärjestelmää

ja akkreditoi sekä julkisia että yksityisiä mittaus- ja testauslaboratorioita. Uutena toimintona laitos aloittaa kesällä 1990 varmentamiselinten akkreditoinnin.

Tanskassa tällä hetkellä voimassa olevan lainsäädännön mukaan teollisuusministeriön alainen keskusvirasto (Industri- og handelsstyrelsen) vastaa sekä kansallisesta mittauspalvelusta että akkreditointitoiminnoista. Tehtävien hoito on annettu valtion pääasiallisen rahoituksen turvin toimivalle yksityiselle mittaustekniselle keskuslaitokselle (Dansk institut for fundamental metrologi). Se toimii yhteistyössä muiden kansallisiksi mittauspaikoiksi määrättyjen laitosten kanssa ja yhtenäistää kansallisen mittauspalvelutoiminnan kehittämistä ja kansainvälistä yhteistyötä. Mittaus- ja testauslaboratorioiden akkreditointiin liittyvät tehtävät siirrettiin samalle laitokselle vuoden 1990 alussa. Siihen saakka ne olivat Industri- og handelsstyrelsenin alaisessa viranomaiselimessä (Statens tekniske provsnævæn), joka edelleen tekee akkreditointipäätökset. Parhaillaan käsitellään Tanskan kansankäräjillä lakiehdotusta, jolla perustettaisiin julkinen akkreditointielin. Tämä elin voisi todeta yrityksiä ja yksityisiä tai julkisia laboratorioita tai muita organisaatioita päteviksi tekemään testausta, tarkastusta ja varmentamista sekä antaa ohjeita henkilöiden, tuotteiden ja järjestelmien tarkastusta ja vaatimustenmukaisuuden toteamista varten.

Norjassa kansallisesta mittauspalvelutoiminnasta vastaa niin ikään erityinen viranomainen (Direktoratet for måleteknikk), joka hoitaa myös lakisääteistä mittauslaitteiden tarkastuseli vakaustoimintaa. Sen tehtäväksi annettiin vuonna 1989 mittauslaboratorioiden pätevyyden toteaminen. Testauslaboratorioiden pätevyyden toteamista pyrittiin käynnistämään Norjan standardisoimisliitossa useita vuosia, mutta hankkeesta luovuttiin vuonna 1989. Standardisoinnin järjestämistä käsittelevä komitea on ehdottanut, että testauslaboratorioiden akkreditointi annettaisiin myös Direktoratet for måleteknikk tehtäväksi, mikä toteutuu syksyn 1990 kuluessa. Asianomaisessa ministeriössä (Naeringsdepartementet) on parhailaan käsiteltävänä myös varmentamiselinten ja tarkastuslaitosten pätevyyden toteamisjärjestelmän tarpeellisuus. Päätös tehtänee syksyllä 1990, ja toiminta käynnistyy mahdollisesti vuoden 1991 alkupuolella.

2.3. Asian valmistelu

Uudistus on osa teknillisen tarkastuskeskuksen organisaation kehittämistä, joka käynnistettiin huhtikuussa 1988 kauppa- ja teollisuusministeriön asettamassa toimikunnassa. Toimikunta luovutti vuoden 1989 alkupuolella mietintönsä, jossa se teki myös ehdotuksensa tarvittaviksi toimenpiteiksi. Toimikunnan toimenpide-ehdotuksen pohjalta valmistelua jatkoi kauppa- ja teollisuusministeriön asettama työryhmä, joka sai mietintönsä valmiiksi vuoden 1990 alussa. Työryhmä esitti erillisen metrologia- ja akkreditointikeskuksen perustamista kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuuteen.

Mittatekniikan keskuksen tehtäviä ja sen asemaa toimialallaan, laitoksen toimintamuotoja ja organisaatiota sekä laitoksen kustannusten kattamista on selvitetty kevään 1990 aikana kauppa- ja teollisuusministeriön asettamassa työryhmässä. Nyt esillä oleva esitys perustuu tämän työryhmän työhön.

3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Perustettavaksi ehdotettu mittatekniikan keskus muodostettaisiin hoitamaan teknillisen tarkastuskeskuksen mittausteknillisen osaston mittauspalvelun, akkreditoinnin ja kansallisen mittauspaikkatoiminnan tehtäviä.

Mittatekniikan keskus hankkisi tarvitsemansa hallintopalvelut sekä automaattiseen tietojenkäsittelyyn liittyvät palvelut teknilliseltä tarkastuskeskukseksi, mikä vastaa nykyistä tilannetta. Tarvittavat säännökset asiasta otettaisiin teknillisestä tarkastuskeskuksesta annettuun lakiin (65/84).

Mittatekniikan keskuksen ylimpänä johtoelimenä toimisi valtioneuvoston asettama johtokunta. Pääosin laitoksen ulkopuolisista henkilöistä koottu johtokunta ohjaa ja valvoo keskuksen toimintaa ja kehitystä. Johtokunnassa olisivat edustettuina keskuksen toimialaan liittyvät tärkeimmät sidosryhmät. Lisäksi johtokunnassa olisi henkilöstön edustaja ja keskuksen johtaja. Kansallisen mittauspalvelun sekä akkreditoinnin kehittämiseen ja toimintapolitiikan valmisteluun liittyvää eri sidosryhmien välistä yhteydenpitoa varten toimivat valtioneuvoston asettamat metrologian neuvottelukunta ja testauslaboratorioiden akkreditointitoiminnan neuvottelukunta.

Henkilöstö mittatekniikan keskuksen siirrettäisiin teknillisestä tarkastuskeskuksesta, josta lakkautettaisiin 14 virkaa. Mittatekniikan keskuksen perustettaisiin vastaavasti 14 virkaa. Henkilöstö siirtyisi teknillisestä tarkastuskeskuksesta mittatekniikan keskuksen suostumuksensa mukaisesti. Ehdotukset virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta sisältyvät vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesitykseen.

Mittatekniikan keskuksen päällikkönä toimisi johtaja. Keskuksessa olisi lisäksi kaksi apulaisjohtajan virkaa, joista toinen vastaisi akkreditointitoiminnoista ja toinen metrologiatoiminnoista. Muu henkilöstö koostuisi tutkija- ja tarkastajahenkilöstöstä sekä teknisestä ja muusta tukihenkilöstöstä.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Mittatekniikan keskuksen perustaminen ja sen edellyttämät henkilöstöjärjestelyt eivät oleellisesti lisää nykyisiä hallintomenoja.

Uudistuksen tarkoituksena on tehostaa hallinnon toimintaa kansallisten mittauspalvelujen ja akkreditointitoiminnan kehittämisessä ja ylläpidossa. Koska on kysymys yhteiskunnan peruspalveluista, on niistä saavutettavaa välitöntä taloudellista hyötyä vaikea arvioida. Toiminnan merkitystä kuvaa, että esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Englannissa on laajojen selvitysten perusteella arvioitu mitausten käytettävien laitteineen ja henkilöpanoksineen edustavan noin kuutta prosenttia bruttokansantuotteesta. Hyvin toimivalla kansallisella mittausjärjestelmällä on kansantaloudellista merkitystä teollisuuden kansainvälisen kilpailukyvyn, mittauslaitekannan arvon säilymisen, mittausvoimavarojen järkevän ja taloudellisen käytön ja kansainvälisen kaupan esteettömyyden kannalta.

Akkreditointitoiminnan kustannuksista arvioidaan pitkällä tähtäyksellä tuloutettavaksi valtiolle 50 prosenttia. Kansallisen mittauspaikan kalibrointitulot arvioidaan 10 prosentiksi kokonaiskustannuksista. Mikäli mittauspaikka

tekee myös rutiininomaista kalibrointipalvelua, voidaan tuloutuksen osuutta jonkin verran kasvattaa.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa on Eduskunnalle annettu hallituksen esitys laiksi teknillisestä tarkastuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta. Viimeksi mainittu laki liittyy teknillisen tarkastuskeskuksen organisaatiouudistukseen, ja molemmat lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti eli 1 päivästä kesäkuuta 1991.

Metrologian neuvottelukunta on käsitellyt kansallisen mittauspaikkatoiminnan kehittämistä ja esittänyt, että siihen tulee lähivuosina suunnata laitosten talousarvioista erillistä valtion rahoitusta. Se on myös tarkastellut kansallisten mittauspaikkojen järjestämistä ja pitänyt nykyistä hajautettua järjestelmää taloudellisesti edullisimpana vaihtoehtona, vaikka keskitympi organisaatio voisi olla toiminnallisesti edullisempi. Neuvottelukunta on käynnistänyt juuri selvitystyön aikaisempien selvitystensä saattamiseksi ajan tasalle. Tämän perusteella tullaan tekemään esityksiä toiminnan edelleen kehittämiseksi.

Nykyistä mittayksiköitä ja mittaamisvälineiden vakausta koskevan lainsäädännön uudistus on valmisteltavana kauppa- ja teollisuusministeriön asettamassa toimikunnassa. Tarkoituksena on laatia esitys puitelaiksi (niin sanottu metrologialakiehdotus), joka koskee mittayksiköiden ja mittanormaalien määrittelyä ja käyttöä, mitausten varmentamista ja toimenpiteitä kansallisen mittausjärjestelmän kehittämiseksi. Toimikunnan määräaika päättyy 31 päivänä maaliskuuta 1991. Samoin selvitetään parhailaan tarvetta aloittaa tarkastus- ja varmentamislaitosten pätevyys toteamistoiminta myös Suomessa. Kaikki mainitut selvitykset ja valmisteltavat säädökset voivat vaikuttaa mittatekniikan keskuksen tehtäviin ja toiminnan sisältöön ja laajuuteen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Pykälässä säädettäisiin mittatekniikan keskuksen asemasta ja tehtävistä. Mittatekniikan keskus toimisi kauppa- ja teollisuusministeriön alaisena. Keskuksen tehtävänä olisi suorittaa säännöksissä ja määräyksissä edellytetyt mittauspalvelutoimintaan ja testauslaboratorioiden pätevyyden toteamiseen liittyviä tehtäviä. Lisäksi mittatekniikan keskukselle voidaan antaa muitakin sen toimialaan soveltuvia tehtäviä siten kuin siitä erikseen säädetään tai määrätään. Mittatekniikan keskuksen tehtävänä on seurata yleistä kehitystä toimialallaan ja tehdä esityksiä toimialansa lainsäädännön kehittämiseksi, suorittaa toimialaansa koskevia selvityksiä, osallistua alansa tutkimustoimintaan ja antaa lausuntoja toimialaansa liittyvistä kysymyksistä, harjoittaa toimialaansa kuuluvaa julkaisu- ja tiedotustoimintaa ja osallistua alansa koulutustoimintaan sekä seurata kansainvälistä kehitystä ja pitää yhteyttä kotimaisiin ja ulkomaisiin viranomaisiin ja laitoksiin.

Kauppa- ja teollisuusministeriön mahdollisuuksia ohjata keskusta ehdotetaan lisäksi tehostettaviksi säätämällä ministeriölle oikeus antaa selvitys-, kokeilu-, seuranta- ja suunnittelutoimeksiantoja mittatekniikan keskukselle.

2 §. Mittatekniikan keskuksen ylimmäksi päättäväksi elimeksi ehdotetaan perustettavaksi johtokunta, jonka tehtävistä, kokoonpanosta ja asettamisesta säädettäisiin asetuksella. Johtokunnan nimeäisi valtioneuvosto määräjäksi.

Keskuksen kehittämisen sekä toiminnan ohjaamisen ja seuraamisen kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että mittatekniikan keskuksen ylimpänä päättävänä elimenä olisi johtokunta, jonka asiantuntemuksen takaamiseksi jäsenenä olisivat keskuksen toimialaa tuntevien asiantuntemusalueiden edustajat. Johtokunnan kokoonpanoa ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista säätää yksityiskohtaisesti asetuksella.

Johtokunnan tehtävät muodostuisivat mittatekniikan keskuksen yleisjohtamiseen liittyvistä tehtävistä, jotka selvästi erotettaisiin toimeenpanevan johdon tehtävistä.

3 §. Pykälässä säädettäisiin mittatekniikan keskuksen mahdollisuuksista tehdä sopimuksia tutkimushankkeista ja yhteistyöstä toimialaansa kuuluvien kotimaisten ja ulkomaisten organisaatioiden ja henkilöiden kanssa.

Mittatekniikan keskuksen tehtävänä olisi kansallisiin mittanormaaleihin ja kalibrointi-

toimintaan sekä pätevyyden toteamistoimintaan liittyvien kansainvälisten suhteiden hoitaminen, minkä lisäksi keskus olisi jäsenenä tai vastaisi Suomen edustuksesta kansainvälisissä organisaatioissa sekä yhteensovittaisi kotimaisten osapuolten osallistumista tähän toimintaan. Toiminnan luonteen vuoksi keskukselle esitetään valtuuksia tehdä sopimuksia toimialaansa kuuluvissa asioissa kotimaisten ja ulkomaisten organisaatioiden ja henkilöiden kanssa.

4 §. Mittatekniikan keskuksella olisi oikeus periä suoritteistaan maksuja. Maksut perustuisivat valtion maksuperustelaissa (980/73) säädettyihin maksujen määräämisperusteisiin. Maksuista annettaisiin maksuasetus, jolla korvattaisiin teknilliselle tarkastuskeskukselle suoritettavista maksuista annettu asetus (1196/89) mittauspalvelutoimintojen ja testauslaboratorioiden pätevyyden toteamistoimintojen osalta.

5 §. Tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella. Mittatekniikan keskukselta annettussa asetuksessa säädettäisiin keskuksen tehtävistä, johtokunnasta, henkilöstöstä ja sen tehtävistä, asioiden ratkaisemisesta, virkojen kelpoisuusvaatimuksista ja täyttämisestä sekä virkavapauden myöntämisestä.

6 §. Pykälä sisältää säännökset lain voimaantulosta.

Pykälän 2 momentin mukaan se, mitä mittauspalvelutoiminnan ja testauslaboratorioiden pätevyyden toteamisen osalta on teknillisestä tarkastuskeskuksesta muualla säädetty, koskee ehdotetun lain tultua voimaan mittatekniikan keskusta.

Kun kyseessä on uuden viraston perustaminen, on tarpeen myös säätää mahdollisuudesta ryhtyä keskuksen toiminnan aloittamiseksi tarpeellisiin toimiin ennen lain voimaantuloa. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi tarpeellisten virkojen perustaminen sekä henkilöstön siirtäminen perustettuihin virkoihin siten, että keskus voisi aloittaa toimintansa heti lain tultua voimaan.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Mittakeskuksen tehtävistä säädettäisiin tarkemmin mittatekniikan keskukselta annettavassa asetuksessa, joka sisältäisi säännökset keskuksen tehtävistä, johtokunnasta, virkojen kelpoisuusvaatimuksista, virkojen täyttämises-

tä sekä muista keskuksen toiminnan kannalta keskeisistä asioista. Riittävän joustavuuden aikaansaamiseksi ja edellytysten luomiseksi tulostavoitteiden asettamiseen perustuvalla johtamistavalle tarkemmat määräykset keskuksen organisaatiosta, toimintayksiköistä ja niiden tehtävistä sekä keskuksen toiminnan ja hallinnon muusta järjestelystä annettaisiin keskuksen työjärjestyksessä. Asetusluonnos on hallituksen esityksen liitteenä.

3. Lain voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1991.

Esitys liittyy hallituksen esitykseen valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1991 ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

mittatekniikan keskuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kansallisen mittausjärjestelmän (*metrologiajärjestelmä*) ja pätevyyden toteamisjärjestelmän (*akkreditointijärjestelmä*) ylläpitoa ja kehittämistä varten on kauppa- ja teollisuusministeriön alainen mittatekniikan keskus.

Mittatekniikan keskuksen tehtävänä on suorittaa säännöksissä ja määräyksissä edellytetyt mittauspalvelutoimintaan ja testauslaboratorioiden pätevyyden toteamiseen liittyviä tehtäviä.

Lisäksi mittatekniikan keskukselle voidaan antaa muita sen toimialaan soveltuvia tehtäviä siten kuin siitä erikseen säädetään tai määrätään.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa mittatekniikan keskukselle selvitys-, kokeilu-, seuranta- ja suunnittelutoimeksiantoja.

2 §

Mittatekniikan keskuksella on johtokunta, jonka tehtävistä, kokoonpanosta ja asettamisesta säädetään asetuksella.

3 §

Mittatekniikan keskus voi tehdä tulo- ja menoarvion rajoissa sopimuksia tutkimushankkeista ja yhteistyöstä keskuksen toimialaan kuuluvien kotimaisten ja ulkomaisten

organisaatioiden ja henkilöiden kanssa sekä pätevyyden toteamistoiminnan osalta ulkomaisten vastaavien organisaatioiden kanssa pätevyyden vastavuoroisesta tunnustamisesta.

4 §

Mittatekniikan keskuksella on oikeus periä suoritteistaan maksuja. Niitä määrättäessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaissa (980/73) säädetään.

5 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

6 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Mitä mittauspalvelutoiminnan ja testauslaboratorioiden pätevyyden toteamisen osalta on teknillisestä tarkastuskeskuksesta muualla säädetty, koskee tämän lain tultua voimaan mittatekniikan keskusta.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä toimenpiteisiin mittatekniikan keskuksen virkojen täyttämiseksi ja muihin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen keskuksen toiminnan aloittamiseksi lain tullessa voimaan.

Helsingissä 28 päivänä syyskuuta 1990

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Pertti Salolainen*

Asetus

mittatekniikan keskuksesta

Kauppa- ja teollisuusministerin esittelystä säädetään mittatekniikan keskuksesta päivänä kuuta 1991 annetun lain (/91) 2 ja 5 §:n nojalla:

Mittatekniikan keskuksen tehtävät

1 §

Mittatekniikan keskuksesta annetun lain (/91) 1 §:ssä säädettyjen tehtävien lisäksi mittatekniikan keskuksen tulee:

1) seurata yleistä kehitystä toimialallaan ja tehdä esityksiä toimialansa lainsäädännön kehittämiseksi;

2) suorittaa toimialaansa koskevia selvityksiä, osallistua alansa tutkimustoimintaan ja antaa lausuntoja toimialaansa liittyvistä kysymyksistä;

3) harjoittaa toimialaansa kuuluvaa julkaisuja tiedotustoimintaa ja osallistua alansa koulutustoimintaan; sekä

4) seurata kansainvälistä kehitystä ja pitää yhteyttä kotimaisiin ja ulkomaisiin viranomaisiin ja laitoksiin.

Johtokunta

2 §

Mittatekniikan keskuksen toimintaa ohjaa ja valvoo johtokunta.

Johtokunnan tehtävänä on:

1) asettaa tavoitteet keskuksen toiminnalle sekä päättää keskuksen toimintalinjoista;

2) ohjata ja valvoa keskukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista;

3) päättää keskuksen tulo- ja menoarvioehdotuksesta sekä toiminta- ja taloussuunnitelmasta; sekä

4) käsitellä muut merkittävät asiat, jotka johtaja saattaa johtokunnan käsiteltäviksi.

3 §

Johtokunnan asettaa valtioneuvosto kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä enintään neljä keskuksen toimialaa tuntevaa jäsentä. Johtokuntaan kuuluvat jäseninä lisäksi keskuksen johtaja ja henkilöstön edustaja.

Johtokunnan jäsenten palkkiot vahvistaa kauppa- ja teollisuusministeriö.

4 §

Johtokunta on päätösvaltainen, kun läsnä on kokouksen puheenjohtaja ja vähintään kolme muuta jäsentä.

Asiat ratkaistaan johtokunnassa yksinkertaisella äänen enemmistöllä. Äänen mennessä tasan ratkaisuksi tulee puheenjohtajan kannattama mielipide.

Tarkemmat määräykset asioiden käsittelystä johtokunnassa antaa johtokunta.

Henkilöstö ja sen tehtävät

5 §

Mittatekniikan keskuksen päällikkönä on johtaja. Hänen apunaan on kaksi apulaisjohtajaa.

Mittatekniikan keskuksessa on lisäksi muita virkoja sekä työsopimussuhteessa olevaa henkilöstöä. Johtaja sijoittaa muut kuin apulaisjohtajien virat keskukseseen.

Kauppa- ja teollisuusministeriö määrää johtajan esityksestä apulaisjohtajista sen virkamiehen, joka toimii johtajan ollessa estynyt hänen sijaisenaan.

6 §

Mittatekniikan keskuksen toimintaa kehittää ja johtaa johtaja. Johtaja vastaa myös siitä, että keskukselle kuuluvat tehtävät hoidetaan tehokkaasti ja taloudellisesti.

Keskuksessa johtotehtävissä olevat vastaavat heidän johdettavakseen kuuluvan toiminnan kehittamisestä ja tuloksellisuudesta.

Asioiden ratkaiseminen

7 §

Mittatekniikan keskukselle kuuluvat asiat ratkaisee johtokunta taikka johtaja tai muu virkamies, jolle sellainen toimivalta on työjärjestyksessä annettu.

Asiat, jotka johtokunta käsittelee, ratkaistaan esittelystä.

Työjärjestyksessä määrätään, mitkä muut asiat ratkaistaan esittelystä.

8 §

Johtaja ratkaisee asiat, joita johtokunta ei ratkaise tai joita ei työjärjestyksessä ole annettu muun virkamiehen ratkaistaviksi.

Johtaja voi ottaa yksittäistapauksessa ratkaistavakseen asian, joka muutoin olisi hänen alaisensa ratkaistava.

Virkojen kelpoisuusvaatimukset ja täyttäminen sekä työsuhteiden henkilöstön ottaminen

9 §

Yleisenä kelpoisuusvaatimuksena mittatekniikan keskuksen virkoihin on sellainen taito ja kyky, jota viran menestyksellinen hoitaminen edellyttää.

Johtajalta ja apulaisjohtajalta vaaditaan lisäksi virkaan soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, käytännössä osoitettua johtamistaitoa ja hyvä perehtyneisyys keskuksen toimialaan kuuluihin tehtäviin.

Arvioitaessa johtajan ja apulaisjohtajan viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämää taitoa ja kykyä otetaan huomioon käytännöllinen perehtyminen alaan, johon viran tehtävät kuuluvat, ja tieteellinen ansioituminen.

10 §

Johtajan nimittää tasavallan presidentti virkaa haettavaksi julistamatta.

Apulaisjohtajan nimittää kauppa- ja teollisuusministeriö.

Muun henkilöstön nimittää tai ottaa johtaja, jollei työjärjestyksessä toisin määrätä.

Virkavapaus ja virkaatoimittavan virkamiehen ottaminen

11 §

Virkavapauden myöntää johtajalle kauppa- ja teollisuusministeriö ja muille virkamiehille johtaja, jollei jäljempänä tai työjärjestyksessä toisin säädetä tai määrätä. Yli vuoden kestävä muun kuin sellaisen virkavapauden, johon virkamiehellä on oikeus lain tai virkaehtosopimuksen nojalla, myöntää kuitenkin johtajalle valtioneuvosto.

12 §

Viran hoitamisesta virkavapauden aikana tai viran ollessa avoinna päättää se viranomaisen, joka myöntää siitä virkavapauden.

Erinäiset säännökset

13 §

Tarkemmat määräykset keskuksen hallinnon järjestämisestä ja sisäisestä työnjaosta annetaan työjärjestyksessä.

Työjärjestyksen vahvistaa johtaja.

14 §

Mittatekniikan keskuksen virkamies tai muu sen henkilöstöön kuuluva ei saa omistaa eikä johtaa keskuksen toimialaan kuuluvaa yritystä, liikettä tai laitosta eikä muutoinkaan olla siinä siten osallisena, että hän tulee virkamiesten esteellisyttä koskevien säännösten mukaan toiminnassaan esteelliseksi. Hän ei myöskään saa omistaa patentti- tai mallioikeutta keskuksen toimialaan kuuluvassa yrityksessä, liikkeessä tai laitoksessa käytettävään koneeseen, laitteeseen, valmistusmenetelmään tai malliin.

Mittatekniikan keskuksen virkamies tai muu sen henkilöstöön kuuluva ei saa ilman johtajan lupaa antaa yksityistä asiantuntijalausuntoa keskuksen toimialaan kuulualta alalta. Lupa voidaan myöntää, jos lausunnon antaminen ei ole ristiriidassa asianomaisen virka- tai työtehtävien kanssa.

15 §

Mittatekniikan keskuksen virkamies tai muu sen henkilöstöön kuuluva ei saa sivullisille ilmaista eikä yksityiseksi hyödykseen käyttää, mitä hän virkatehtävissään on elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuuksista saanut tietoonsa.

16 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 199 .
Tämän asetuksen täytäntöön panemiseksi voidaan ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin ennen sen voimaantuloa.
